

УДК 636(477)(091)

С.К. РУДИК, докт. вет. наук, професор
М.М. СТЕГНЕЙ, канд. вет. наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

ГІДНА НАСЛІДУВАННЯ (ДО 90-РІЧЧЯ КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ ВЕТЕРИНАРНИХ МОРФОЛОГІВ)

Розповідається про здобутки визнаної світовою спільнотою Київської школи ветеринарних морфологів, яка дала науці 31 доктора й понад 100 кандидатів наук.

Нині в Україні до прізвища того чи іншого професора, який підготував 2–3 кандидатів наук, люблять додавати слово «школа». *Schola* – школа, місце науки; визначається великою і копіткою роботою впродовж десятиліть, визнаною світовою спільнотою. Саме до такої школи належать київські морфологи.

Нагадаємо, що Київський ветеринарно-зоотехнічний інститут було відкрито у 1920 р., а вже в 1924-му побачив світ перший том «Записок Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту», який відкривали праці морфологів [1].

У 1924 р. на посаду завідувача кафедри тварин прийшов випускник Київського університету св. Володимира фахівець із порівняльної анатомії Броніслав Олександрович Домбровський (1885–1973), який започаткував порівняльно-анатомічні дослідження. Разом із ним з 1926 р. почав працювати випускник інституту Володимир Григорович Касьяненко (1901–1981).

Очолований професором Б.О. Домбровським колектив уже до 1926 р. створив умови для проходження курсу анатомії на трупному матеріалі, заклав основи навчального музею й розгорнув наукову роботу.

Б.О. Домбровський і співробітники його кафедри вільно володіли німецькою мовою, а отже, мали змогу друкувати результати своїх досліджень у зарубіжних журналах «Anato-

miseher Anzeiger» та «Zeitschrift für anatomie und entwicklungs geschichte» (1926–1932 pp.).

Таким чином побачила світ 21 стаття із зазначеної тематики, й закордонні вчені могли дізнатися про існування української кафедри анатомії [2].

У 1929 р. професор Б.О. Домбровський залишив роботу на кафедрі й переїхав у Казахстан до новоствореного Алма-Атинського зооветеринарного інституту, де до 1954 р. обіймав аналогічну посаду. Там його було обрано академіком Національної академії наук Казахстану. У 1954–1970 рр. він очолював кафедру в Казахському університеті.

Закладені в цей час засади ведення навчального процесу й науково-дослідної роботи стали традиційними й для наступних періодів, весь час удосконалювалися.

З 1932 р. завідувати кафедрою почав В.Г. Касьяненко, який очолював

її до 1952 р. Разом з асистентами Г.О. Гімбельрейхом і М.Ф. Волкобом він продовжив наукові дослідження на тему «Вентральні тулубові м'язи». До початку Великої Вітчизняної війни співробітники кафедри захистили одну докторську (В.Г. Касьяненко) і чотири кандидатські (В.Г. Касьянен-

ко, Г.О. Гімбельрейх, М.Ф. Волкобой, В.К. Чубар) дисертації.

У 1945 р. професора В.Г. Касьяненка було призначено (за сумісництвом) старшим науковим співробітником відділу зоології хребетних Інституту зоології АН УРСР. У наступні роки він завідував (з 1947 р.) відділом еволюційної морфології цього наукового закладу, був заступником директора інституту (1949), а в 1950–1962 рр. очолював Інститут зоології. З призначенням вченого на посаду директора було сформовано відділ порівняльної морфології (1950), назва якого з часом зазнавала змін: відділ еволюційної морфології (1960), відділ еволюційної морфології хребетних (нині) [3].

В Інституті зоології В.Г. Касьяненко започаткував новий напрям досліджень – порівняльно-анатомічний і функціональний аналіз локомоторного апарату. В 1951 р. професора В.Г. Касьяненка було обрано академіком Академії наук УРСР.

Маючи велике навантаження в Інституті зоології, він у 1952 р. залишив кафедру анатомії, яку очолив (1952–1987) його учень – Герман Олександрович Гімбельрейх. У ті роки докторські дисертації захистили М.Ф. Волкобой (1953) та Г.О. Гімбельрейх (1960).

Ветеринарні морфологи представляли два наукові заклади – Київський ветеринарний інститут (пізніше факультет) та Інститут зоології АН УРСР.

Заслужений працівник вищої школи України професор Г.О. Гімбельрейх продовжив традиції свого вчителя, працюючи зі співробітниками кафедри над темою «Вплив віку й екології на будову

Department of Anatomy
College of Veterinary Medicine
Washington State University
Pullman, Washington 99163 U.S.A.

Dear Professor Himmelreich:

Please send me a reprint of your article entitled _____

M. *Levatorvelipalatinider Saugetiere*. _____

published in *Gegenb. Morph. JB. 16, 377–400 (1971)* _____

Thank you.

Sincerely yours,
Dr. A. Vitüms

локомоторного апарату і головної кишки ссавців». Під його керівництвом було захищено дві докторські (П.Я. Роговський, С.К. Рудик) та вісім кандидатських дисертацій.

Результати досліджень Г.О. Гіммельрейх друкував не лише у престижних радянських («Зоологический журнал», «Вестник зоологии», «Архив анатомии, гистологии и эмбриологии»), але також у найвідоміших зарубіжних часописах («Anatomischer Anzeiger», «Gegenb. Morph. JB»). З усіх країн світу приходили запити на його статті. Професора зі світовим ім'ям знали далеко за межами його Батьківщини.

Першими докторами наук в Інституті зоології стали випускники Київського ветеринарного інституту Сава Філімонович Манзій і Петро Маркович Мажуга. Вони продовжили науковий напрям В.Г. Касьяненка. Із відділу еволюційної морфології виділився відділ цитології і гістогенезу, який очолював професор П.М. Мажуга.

Традиції ветеринарних морфологів на кафедрі анатомії продовжив заслужений працівник народної освіти України С.К. Рудик, який працював зі співробітниками над темою «Особливості будови скелета, м'язів і травної трубки у тварин, визначених різною видовою належністю, віком і умовами утримання». Під керівництвом професора С.К. Рудика було захищено сім докторських дисертацій (В.Т. Хомич, Х.Т. Кушхов, О.Г. Березкін, М.М. Ільєнко, В.К. Костюк, С.А. Ткачук, О.П. Мельник).

С.Ф. Манзій у морфологічних дослідженнях при вивченні ссавців, реп-

тилій, амфібій і риб запропонував нові методи (електрофізіологічні, біомеханіка). Це були нові підходи в еволюційному вивченні хребетних тварин [5]. Професор П.М. Мажуга разом зі співробітниками відділу вивчав клітини, які складають тканинні структури систем тварин, похідні мезенхіми, механізм остеогенезу [3].

Результати досліджень київських ветеринарних морфологів були визнані світовою спільнотою. Зокрема міжнародна комісія відзначила 20 видатних учених ХХ століття у галузі морфології (біологи, медики, ветеринари), серед них п'ятеро – з Києва (академіки АН СРСР О.М. Северцов, І.І. Шмальгаузен, академік АН Каз. РСР Б.О. Домбровський, академік АН УРСР В.Г. Касьяненко та професор Г.О. Гіммельрейх).

Із Київської школи ветеринарних морфологів вийшли 31 доктор і понад 100 кандидатів наук. Тільки співробітниками кафедри анатомії тварин ім. академіка В.Г. Касьяненка було видано 15 підручників, 80 монографій і понад 1360 друківаних матеріалів.

Нині представники школи ветеринарних морфологів активно працюють на кафедрі анатомії тварин ім. академіка В.Г. Касьяненка Навчально-наукового інституту ветеринарної медицини та якості і безпеки продукції тваринництва (професори С.К. Рудик, О.П. Мельник, В.К. Костюк, С.А. Ткачук) і кафедрі гістології, цитології та ембріології Українського навчально-наукового інституту якості біоресурсів та безпеки життя (професор В.Т. Хомич)

Національного університету біоресурсів і природокористування України.

В Інституті зоології морфологічні дослідження зведені майже до нуля, а в класичних університетах немає жодного професора-морфолога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Записки** Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту. – К., 1924. – Т. 1. – 188 с.
2. **Рудик С.** Завжди перші / С.К. Рудик. – К.: НУБіП України, 2010. – С. 7–36.
3. **Рудик С.** Володимир Григорович Касьяненко / С.К. Рудик. – К.: НУБіП України, 2011. – 146 с.
4. **Рудик С.К.** Професор Герман Олександрович Гіммельрейх / С.К. Рудик, В.Т. Хомич. – К., 2000. – 17 с.
5. **Рудик С.К.** Професор Сава Манзій / С.К. Рудик, М.М. Стегней. – К.: НУБіП України, 2013. – 123 с.

Одержано 10.04.2014

Достойная подражания (к 90-летию Киевской школы ветеринарных морфологов).
С.К. Рудик, М.М. Стегней

Рассказывается о достижениях признанной мировым сообществом Киевской школы ветеринарных морфологов, давшей науке 31 доктора и более 100 кандидатов наук.

Worthy of imitation (on the 90th anniversary of the Kyiv School of Veterinary morphologists).
S.K. Rudick, M.M. Stegney

Describes the achievements recognized by the world community of the Kiev school of veterinary pathologists, which gave science 31 doctors and 100 candidates of sciences. ☺